

Program współfinansowany ze środków Unii Europejskiej

**PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
NA LATA 2014-2020**

(PROW 2014-2020)

**OPERACJE TYPU
„MODERNIZACJA GOSPODARSTW ROLNYCH”
W RAMACH PODDZIAŁANIA
„WSPARCIE INWESTYCJI W GOSPODARSTWACH
ROLNYCH”**

obszar nawadniania w gospodarstwie

PORADNIK DLA WNIOSKODAWCÓW

WARSZAWA, 2019 R.

Spis treści:

Wstęp.....	3
Kto może ubiegać się o pomoc w ramach operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w obszarze nawadniania w gospodarstwie?.....	4
Na jakie operacje może być przyznana pomoc?.....	5
Jaki jest maksymalny okres realizacji operacji?.....	7
Jakie rodzaje kosztów są uznawane za kwalifikowalne?.....	7
Co można zaliczyć do kosztów ogólnych?.....	7
Jakie koszty nie są uznawane za koszty kwalifikowalne?.....	8
Jaki jest maksymalny poziom i wysokość pomocy?.....	8
Czy Wnioskodawcy mogą ubiegać się o zaliczki?.....	8
Kiedy, gdzie i na jakich zasadach można składać wnioski o przyznanie pomocy?.....	9
Jakie są zasady ustalania kolejności przysługiwania pomocy?.....	11
Jakie są kryteria ustalania kolejności przysługiwania pomocy?.....	12
Kiedy zostanie ogłoszona lista informująca o kolejności przysługiwania pomocy?.....	13
Jak przebiega proces weryfikacji wniosków o przyznanie pomocy?.....	13
Kiedy podpisywana jest umowa o przyznaniu pomocy?.....	15
Jak przebiega realizacja operacji?.....	17
Co należy zrobić po zakończeniu realizacji operacji?.....	18
Jakie są obowiązki Beneficjenta w związku z realizowaną operacją oraz z uzyskanym wsparciem?.....	19
Gdzie szukać dodatkowych informacji?.....	19

Wstęp

W związku z coraz częściej występującymi okresami suszy, które powodują nadmierne przesuszenie gleb, co z kolei wpływa negatywnie na wysokość oraz jakość plonów, w celu poprawy gospodarki wodnej i zwiększenia zasobów wody dla potrzeb uprawianych roślin, w ramach operacji typu „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” wprowadzona została możliwość realizowania inwestycji w nawodnienia w gospodarstwach. W tym celu wyodrębniony został nowy, odrębny obszar wsparcia, **tzw. obszar nawadniania w gospodarstwie**, dla którego określony został oddzielny limit pomocy, jak również określone zostały specyficzne dla tego rodzaju pomocy wymagania, a tym samym kryteria dostępu oraz kryteria wyboru operacji, za które przyznawane są punkty.

W ramach nowo wprowadzonego obszaru można wyodrębnić następujące kategorie operacji (inwestycji), tj.:

- polegające na ulepszaniu istniejącej instalacji nawadniającej,
- polegające na powiększaniu obszaru nawadnianego, albo
- operacje dotyczące łącznie ulepszania istniejącej instalacji i powiększania obszaru nawadnianego.

Przepisy unijne, a mianowicie art. 46 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013¹, określa dla każdego z ww. rodzajów operacji, warunki kwalifikowalności dotyczące np. minimalnej potencjalnej oszczędności wody (w przypadku gdy operacja dotyczy ulepszania instalacji nawadniającej), faktycznej (efektywnej) oszczędności wody (dotyczy inwestycji wpływających na jednolite części wód powierzchniowych lub podziemnych, których stan ze względu na ilość wody został w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu określony jako mniej niż dobry), braku znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko (dotyczy inwestycji powiększających nawadniany obszar). Ponadto, przykładowo w przypadku operacji dotyczących ulepszania istniejących instalacji nawadniających, *lub* operacji obejmujących zarówno powiększenie obszaru nawadnianego, jak i ulepszanie istniejącej instalacji nawadniającej, na etapie ubiegania się o wsparcie powinna zostać przez Wnioskodawcę wykazana minimalna oszczędność wody, na poziomie co najmniej 10%.

Należy dodać, że w zależności od rodzaju operacji, która będzie realizowana w obszarze *nawadniania w gospodarstwie*, oraz tego, czy będzie mieć ona wpływ na jednolite części wód podziemnych lub powierzchniowych, inwestycja musi spełnić pozostałe kryteria/wymogi wynikające z ww. art. 46 rozporządzenia 1305/2013, które zostały opisane również w dalszej części niniejszego Poradnika. Od rodzaju realizowanej inwestycji zależeć będzie również dokumentacja, którą Wnioskodawca powinien dostarczyć ubiegając się o wsparcie (np. pozwolenie wodnoprawne, zgłoszenie wodnoprawne), które są niezbędne do przyznania przez ARiMR pomocy.

Szczegółowe informacje związane z ubieganiem się o wsparcie w ramach operacji typu „*Modernizacja gospodarstw rolnych*”, obejmujące m.in. opisane powyżej zmiany, wynikające ze znowelizowanego rozporządzenia wykonawczego zawarte zostały w tekście niniejszego Poradnika, do którego lektury serdecznie Państwa zachęcamy. Jednocześnie zachęcamy również do zapoznania się z pełną treścią rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 sierpnia 2019 r. dla operacji typu „*Modernizacja...*”, które jest dostępne na stronie internetowej Agencji (www.arimr.gov.pl), jak również z treścią art. 46 ww. rozporządzenia nr 1305/2013.

Ponadto, w celu ułatwienia wypełniania formularza *wniosku o przyznanie pomocy* została opracowana i udostępniona instrukcja jego wypełniania.

¹ rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.)

Kto może ubiegać się o pomoc w ramach operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w obszarze nawadniania w gospodarstwie?

O pomoc może ubiegać się rolnik, o którym mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, tj. **osoba fizyczna, wspólnicy spółek cywilnych, osoba prawna, spółka osobowa prawa handlowego, oddział przedsiębiorcy zagranicznego**, jeżeli:

- 1) jest posiadaczem samoistnym lub zależnym:
 - a) gospodarstwa rolnego w rozumieniu art. 55³ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, obejmującego co najmniej 1 ha i nie więcej niż 300 ha gruntów ornych, sadów, łąk trwałych, pastwisk trwałych, gruntów rolnych zabudowanych, gruntów pod stawami lub gruntów pod rowami, lub
 - b) nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu z dnia 12 grudnia 2014 r.,
- położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „gospodarstwem”;
- 2) w gospodarstwie, którego jest posiadaczem, prowadzi w celach zarobkowych działalność rolniczą w zakresie produkcji zwierzęcej lub roślinnej, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb i działalność ta nie jest prowadzona w celach naukowo-badawczych;
- 3) ma nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, zwany dalej „numerem identyfikacyjnym”;
- 4) nie podlega wykluczeniu z ubiegania się o przyznaniu pomocy na podstawie przepisów UE².

Poza powyższymi warunkami, możliwość ubiegania się o pomoc uzależniona jest od spełnienia przez poszczególne podmioty kilku warunków formalnych. Warunki te są **zróżnicowane w zależności od formy prawnej, w jakiej prowadzona jest działalność rolnicza**.

W przypadku rolnika będącego **osobą fizyczną** pomoc może być przyznana, jeżeli ponadto:

- a) jest on obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- b) kieruje gospodarstwem;
- c) jest pełnoletni.

Działalność rolnicza osoby fizycznej jest traktowana, jako prowadzona w celach zarobkowych, jeśli w okresie 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku o przyznanie pomocy, zwanego dalej wnioskiem, został osiągnięty przychód z tej działalności w wysokości co najmniej 5 tys. zł i działalność ta nie jest prowadzona w celach naukowo-badawczych.

Uwaga: Warunek związany z osiągnięciem i udokumentowaniem przychodu z działalności rolniczej nie dotyczy rolnika będącego osobą fizyczną, który prowadzi działalność rolniczą przez okres krótszy niż 12 miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku.

Zatem w przypadku osoby fizycznej pomoc jest skierowana do osób pełnoletnich, kierujących gospodarstwem rolnym. Przez kierowanie gospodarstwem rozumie się w szczególności prowadzenie gospodarstwa osobiście, na własny rachunek i we własnym imieniu oraz ponoszenie kosztów i czerpanie korzyści w związku z jego prowadzeniem.

² rozporządzenie Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz. Urz. UE L 181 z 20.06.2014, str. 48 z późn. zm.) oraz przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub przepisów odrębnych.

W przypadku rolnika będącego **osobą prawną** albo **spółką osobową** w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. – **Kodeks spółek handlowych**, pomoc jest przyznawana, jeżeli ponadto podmiot jest wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym co najmniej od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Z kolei w przypadku **przedsiębiorcy zagranicznego** będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną posiadającą zdolność prawną, który wykonuje działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach oddziału – ponadto jego oddział został wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, co najmniej od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

W przypadku rolnika będącego **wspólnikiem spółki cywilnej** pomoc jest przyznawana, jeżeli poza spełnianiem warunków dotyczących posiadania gospodarstwa oraz prowadzenia w celach zarobkowych działalności rolniczej w zakresie produkcji zwierzęcej lub roślinnej i nie podlegania wykluczeniu z ubiegania się o przyznanie pomocy na podstawie przepisów UE³:

- a) gospodarstwo, w którym będzie realizowana operacja, stanowi wkład wniesiony do tej spółki;
- b) spółce został nadany numer identyfikacyjny;
- c) każdy ze wspólników będący osobą fizyczną:
 - ✓ jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
 - ✓ jest pełnoletni;
- d) każdy ze wspólników będący:
 - osobą prawną (z wyjątkiem przedsiębiorcy zagranicznego będącego osobą prawną albo spółką osobową w rozumieniu przepisów ustawy Kodeks spółek handlowych, lub
 - oddziałem przedsiębiorcy zagranicznego będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną posiadającą zdolność prawną, który wykonuje działalność gospodarczą na terytorium RP w ramach tego oddziału:
 - ✓ jest wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, co najmniej od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Uwaga: W obszarze nawadniania w gospodarstwie, w porównaniu do kryteriów obowiązujących w obszarach a-d:

- ✓ przyznanie pomocy nie jest uzależnione od wielkości ekonomicznej gospodarstwa (SO),
- ✓ brak jest konieczności wykazania wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) w gospodarstwie,
- ✓ brak jest możliwości wnioskowania przez *osoby wspólnie wnioskujące*.

Na jakie operacje może być przyznana pomoc?

Pomoc może być przyznana na operację:

- obejmującą wyłącznie inwestycje związane z prowadzeniem działalności rolniczej oraz **nawadnianiem**;
- uzasadnioną ekonomicznie, w tym pod względem racjonalności jej kosztów;
- której koszty kwalifikowalne nie są finansowane z udziałem innych środków publicznych;
- która nie spowoduje wzrostu produkcji, dla której brak jest rynku zbytu;
- spełniającą wymagania określone przepisami prawa mającymi zastosowanie do inwestycji realizowanych w ramach operacji;
- której realizacja nie jest możliwa bez udziału środków publicznych;
- jeżeli inwestycja objęta tą operacją **spełnia warunki określone w art. 46 ust. 1–4, ust. 5 akapit pierwszy i ust. 6 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1305/2013**, z tym że współczynnik procentowy, zwany dalej „*współczynnikiem potencjalnej oszczędności wody*” (o którym mowa w art. 46 ust. 4 akapit pierwszy i ust. 6 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1305/2013), wynosi co najmniej 10%³.

³ Współczynnik potencjalnej oszczędności wody (określany m.in. na potrzeby określenia liczby punktów oraz spełnienia kryterium dostępu do pomocy dla poszczególnych inwestycji realizowanych w obszarze dotyczącym

Zgodnie ze wskazanymi powyższej przepisami, **rodzaje inwestycji podlegających wsparciu w ramach obszaru nawadniania w gospodarstwie**, mogą dotyczyć:

- ✓ **ulepszenia istniejącej instalacji nawadniającej lub elementu infrastruktury nawadniającej, która:**
 - wpływa na Jednolite Części Wód Powierzchniowych (określanych dalej JCWP)⁴ lub Jednolite Części Wód Podziemnych (określanych dalej JCWPd)⁴, których stan, ze względu na ilość wody, został w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu, określony jako co najmniej dobry (art. 46 ust. 4 akapit pierwszy rozporządzenia 1305/2013),
 - wpływa JCPW lub JCWPd, których stan ze względu na ilość wody, został w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu, określony jako mniej niż dobry (art. 46 ust. 4 akapit drugi lit. a) i lit. b) rozporządzenia 1305/2013),
 - wpływa jedynie na efektywność energetyczną (art. 46 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia 1305/2013),
 - polega na utworzeniu zbiornika (art. 46 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia 1305/2013),
 - prowadzi do wykorzystywania odzyskanej wody, która nie wpływa na JCWP lub JCWPd (art. 46 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia 1305/2013),
- ✓ **powiększenia netto nawadnianego obszaru, która wpływa na JCWP lub JCWPd, których stan ze względu na ilość wody został określony jako co najmniej dobry (art. 46 ust. 5 akapit pierwszy rozporządzenia 1305/2013),**
- ✓ **powiększenia netto nawadnianego obszaru i jest połączona z inwestycją w istniejącą instalację nawadniającą, która wpływa na JCWP lub JCWPd, których stan ze względu na ilość wody został określony jako mniej niż dobry (art. 46 ust. 6 akapit pierwszy rozporządzenia 1305/2013).**

Warunki kwalifikowalności dotyczące wskazanych powyżej inwestycji, wynikające z art. 46 rozporządzenia 1305/2013, dotyczą m.in.:

- wykazania minimalnej potencjalnej oszczędności wody (na poziomie co najmniej 10%) – w przypadku, gdy inwestycja dotyczy ulepszania instalacji nawadniającej,
- wykazania faktycznej (efektywnej) oszczędności wody - dotyczy inwestycji wpływających na JCWP lub JCWPd, których stan ze względu na ilość wody został, w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu, określony jako mniej niż dobry,
- wykazania braku znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko – w przypadku, gdy inwestycja dotyczy powiększenia netto nawadnianego obszaru.

Dodatkowo, każda inwestycja w nawadnianie powinna już mieć lub ma mieć zainstalowany system pomiaru wody umożliwiający mierzenie zużycia wody w odniesieniu do wspieranej inwestycji.

nawadniania w gospodarstwie) należy ustalić na podstawie informacji zawartych w ekspertyzie pt. *Techniczne i technologiczne możliwości oszczędzania wody do nawadniania roślin uprawnych*, opracowanej przez Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach i udostępnionej na stronie internetowej ARiMR (www.arimr.gov.pl) w zakładce dotyczącej operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w obszarze nawadniania w gospodarstwie, w części „Narzędzia pomocnicze”

⁴ Informacje dotyczące JCWP i JCWPd dostępne są: w serwisie [geoportal](http://geoportal.gov.pl) (www.geoportal.gov.pl) lub hydroportal (www.isok.gov.pl). Informacja opisująca sposób wyszukiwania informacji na temat jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (tj. stanu tych wód) dostępna jest na stronie internetowej ARiMR (www.arimr.gov.pl) w zakładce dotyczącej operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w obszarze nawadniania w gospodarstwie, w części „Narzędzia pomocnicze”.

Jaki jest maksymalny okres realizacji operacji?

Pomoc przyznaje się na operację, która będzie realizowana **bez podziału na etapy, a wykonanie zakresu rzeczowego**, zgodnie z zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji, w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych operacji oraz **złożenie wniosku o płatność końcową** (tj. po zrealizowaniu całej operacji), powinno nastąpić **przed upływem 24 miesięcy od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy**, zwaną dalej „umową”, lecz nie później niż do dnia 30 czerwca 2023 roku.

Uwaga: W obszarze nawadniania operacja nie może być realizowana za pośrednictwem leasingu.

Jakie rodzaje kosztów są uznawane za kwalifikowalne?

W obszarze **nawadniania w gospodarstwie** pomoc przyznaje się w formie refundacji części kosztów kwalifikowalnych, do których zalicza się koszty:

- 1) **wykonania ujęć wody,**
- 2) **zakupu nowych maszyn i urządzeń wykorzystywanych do nawadniania w gospodarstwie,**
- 3) **budowy albo zakupu elementów infrastruktury technicznej niezbędnych do nawadniania w gospodarstwie,**

które mogą obejmować koszty:

- ✓ wykonania ujęć wody na potrzeby nawadniania w gospodarstwie, w tym studni lub zbiorników,
- ✓ zakupu nowych maszyn i urządzeń, w szczególności do poboru, mierzenia poboru, magazynowania, uzdatniania, odzyskiwania lub rozprowadzania wody, a także nowych instalacji do rozprowadzania wody oraz instalacji nowych systemów nawadniających i systemów do sterowania nawadnianiem,
- ✓ budowy, zakupu lub instalacji elementów infrastruktury technicznej niezbędnych do nawadniania w gospodarstwie, w tym zakupu i instalacji urządzeń do pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych,
- ✓ zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania na potrzeby nawadniania w gospodarstwie,
- ✓ opłat za patenty lub licencje,

oraz

- 4) **koszty ogólne**, o których mowa w art. 45 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 1305/2013, zwane dalej „kosztami ogólnymi”.

Uwaga: Powyższe rodzaje inwestycji nie podlegają wsparciu w obszarach **a-d**.

Co można zaliczyć do kosztów ogólnych?

Do kosztów kwalifikowalnych zaliczyć można koszty ogólne związane z przygotowaniem i realizacją operacji, tj.:

- przygotowania dokumentacji technicznej operacji, w szczególności:
 - a) kosztorysów,
 - b) projektów architektonicznych lub budowlanych,
 - c) operatów wodnoprawnych,
 - d) ocen lub raportów oddziaływania na środowisko,
 - e) dokumentacji geologicznej lub hydrologicznej,
 - f) wypisów i wyrysów z katastru nieruchomości,
 - g) projektów technologicznych;
- sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego;
- związane z kierowaniem robotami budowlanymi;
- opłat za konsultacje, doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności;

w wysokości nieprzekraczającej 20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji w obszarze **nawadniania w gospodarstwie**.

Za kwalifikowalne traktuje się koszty ponoszone od dnia, w którym został złożony *wniosek o przyznanie pomocy*, i jeżeli realizacja zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w zakresie danego kosztu została rozpoczęta nie wcześniej niż w tym dniu, a w przypadku kosztów stanowiących koszty ogólne, poniesionych nie wcześniej niż dnia 1 stycznia 2014 r. Należy pamiętać, iż koszty należy ponosić z zachowaniem konkurencyjnego trybu wyboru wykonawców poszczególnych zadań ujętych w zestawieniu rzeczowo-finansowym – jeżeli dotyczy.

Uwaga: Koszty poniesione przed dniem zawarcia *umowy* ponoszone są na wyłączne ryzyko Wnioskodawcy. W przypadku odmowy przyznania pomocy, tj. niepodpisania umowy, Wnioskodawcy nie będzie przysługiwać roszczenie o zwrot tych kosztów.

Jakie koszty nie mogą być uznane za kwalifikowalne?

Zakres kosztów kwalifikowalnych nie obejmuje m.in.:

- nabycia nieruchomości;
- nabycia maszyn tego samego rodzaju jak nabyte w ramach PROW 2007–2013 w związku z podjęciem albo rozwojem działalności pozarolniczej albo w celu wyposażenia tego samego gospodarstwa – w przypadku gdy o pomoc ubiega się Beneficjent PROW 2007–2013 lub współposiadacz tego gospodarstwa;
- podatku od towarów i usług (VAT);
- nabycia rzeczy używanych;
- leasingu oraz leasingu zwrotnego, kosztów związanych z umową leasingu, w szczególności marży finansującego oraz ubezpieczenia;
- kosztów dostosowania do norm lub wymogów unijnych;
- nabycia zwierząt;
- kosztów poniesionych w związku z realizacją inwestycji odtworzeniowych;
- kosztów dokończenia: budowy, przebudowy lub remontu połączonego z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej.

Jaki jest maksymalny poziom i wysokość pomocy?

Pomoc przyznawana jest w formie refundacji części poniesionych kosztów kwalifikowalnych operacji. Maksymalny poziom pomocy, określany również mianem „intensywności pomocy”, jest zróżnicowany. Standardowo pomoc przyznaje się w wysokości do **50%** kosztów kwalifikowalnych operacji i nie mniej niż 30% kosztów kwalifikowalnych, przy czym w przypadku operacji realizowanej przez „młodego rolnika” wynosi ona **60%** kosztów kwalifikowalnych.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie **100 tys. zł**, na jednego Beneficjenta i na jedno gospodarstwo.

Przy ustalaniu limitu uwzględnia się sumę kwot pomocy wypłaconej w ramach operacji zrealizowanych i kwot pomocy przyznanej w ramach operacji niezakończonych.

Do realizacji mogą być przyjęte operacje, w których planowana wysokość kosztów kwalifikowalnych wynosi **powyżej 15 tys. zł**.

Czy Wnioskodawcy mogą ubiegać się o zaliczki?

Wnioskodawca może zwracać się o wypłatę zaliczki w wysokości do 50 % kwoty pomocy. Zaliczka jest wypłacana rolnikowi po ustanowieniu i wniesieniu przez niego zabezpieczenia należytego wykonania zobowiązań wynikających z *umowy*.

Szczegółowe warunki i tryb udzielania zaliczek określa *Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 listopada 2015 roku w sprawie zaliczek w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich* (Dz. U. poz. 1857, z późn. zm.).

Formą zabezpieczenia udzielonej zaliczki może być:

- poręczenie bankowe,
- gwarancja bankowa,
- gwarancja ubezpieczeniowa,
- weksel z poręczeniem wekslowym banku,
- zastaw na papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa.

Zabezpieczenie musi być ustanowione na czas obejmujący okres liczony od dnia wystawienia dokumentu potwierdzającego ustanowienie zabezpieczenia zaliczki do dnia wskazanego w umowie o przyznaniu pomocy jako dzień złożenia wniosku o płatność oraz okres niezbędny do rozliczenia zaliczki nie krótszy niż 4 miesiące.

Agencja z dniem 12.08.2016 r. utworzyła Rejestr Upoważnionych Gwarantów (RUG). Instytucje finansowe umieszczone w RUG będą uprawnione do udzielania gwarancji *Beneficjentom* PROW 2014-2020. W ramach wdrażania PROW 2014-2020 Agencja będzie honorować gwarancje bankowe lub ubezpieczeniowe wystawione wyłącznie przez podmioty, które zostaną zarejestrowane w RUG. Więcej informacji znajduje się na stronie internetowej Agencji pod adresem:

<http://www.arimr.gov.pl/bip/rejestr-upowaznionych-gwarantow.html>

Kiedy, gdzie i na jakich zasadach można składać wnioski o przyznanie pomocy?

Osoba zainteresowana uzyskaniem wsparcia na operacje typu „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” musi złożyć *wniosek o przyznanie pomocy* wraz z kompletem załączników w terminie podanym do publicznej wiadomości⁵ przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w *Ogłoszeniu o naborze wniosków o przyznanie pomocy*.

W jednym roku można złożyć tylko jeden *wniosek o przyznanie pomocy* dotyczący danego gospodarstwa na operację w obszarze **nawadniania w gospodarstwie**.

W przypadku złożenia w jednym roku więcej niż jednego *wniosku o przyznanie pomocy* dotyczącego danego gospodarstwa, Agencja rozpatruje wyłącznie ten *wniosek*, który pierwszy wpłynął do Agencji. Na operacje objęte pozostałymi *wnioskami* Agencja nie przyznaje pomocy.

Obowiązujący formularz *wniosku o przyznanie pomocy* oraz wzory załączników – z wyjątkiem załączników wystawianych przez uprawnione do tego urzędy lub instytucje - udostępniane są na stronie internetowej administrowanej przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl nie później, niż w dniu podania do publicznej wiadomości przez Prezesa Agencji ww. ogłoszenia o możliwości składania *wniosków*. Można je również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR.

Wnioski o przyznanie pomocy wraz z kompletem załączników składa się:

- osobiście, lub przez osobę upoważnioną, w oddziale regionalnym Agencji, właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji, albo
- osobiście albo przez upoważnioną osobę za pośrednictwem biura powiatowego Agencji, znajdującego się na obszarze właściwości miejscowej oddziału regionalnego właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji, albo

⁵ Publikacja ogłoszenia o możliwości składania *wniosków o przyznanie pomocy* dokonywana jest na stronie internetowej administrowanej przez Agencję, tj. www.arimr.gov.pl, co najmniej w jednym dzienniku o zasięgu krajowym, oraz w siedzibie Agencji, oddziałów regionalnych i biur powiatowych Agencji.

- za pośrednictwem operatora wyznaczonego, tj. przesyłką rejestrowaną nadaną w terminie naboru w placówce pocztowej operatora wyznaczonego (tj. w placówce Poczty Polskiej) do oddziału regionalnego Agencji właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji.

Z chwilą złożenia wniosku o przyznanie pomocy:

- osobiście albo przez upoważnioną osobę bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji, albo
- za pośrednictwem biura powiatowego Agencji,

Wnioskodawca otrzymuje potwierdzenie, zawierające datę jego wpływu, opatrzone pieczęcią Agencji i podpisane przez osobę przyjmującą ten wniosek.

W przypadku natomiast wniosków złożonych przesyłką rejestrowaną nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego (w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – *Prawo pocztowe*), za dzień złożenia wniosku uznaje się dzień, w którym nadano tę przesyłkę.

Przed przygotowaniem wniosku o przyznanie pomocy Wnioskodawca powinien zapoznać się ze wszystkimi warunkami, na jakich udzielana jest pomoc. W tym celu zalecane jest dokładne zapoznanie się z przepisami *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 sierpnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz.U. z 2015 r. poz. 1371 z późn. zm.), w tym jego ostatnią nowelizacją, tj. z *rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 sierpnia 2019 r.* (Dz.U. poz. 1584), które reguluje kwestie związane m.in. z obszarem nawadniania w gospodarstwie.

Przygotowując dokumenty aplikacyjne Wnioskodawca powinien postępować zgodnie z Instrukcją wypełniania wniosku o przyznanie pomocy.

Składając wniosek o przyznanie pomocy należy upewnić się, czy:

- wypełnione zostały wszystkie wymagane pozycje wniosku, w szczególności pozycja Numer identyfikacyjny, oraz
- załączono wymagane załączniki, niezbędne do przeprowadzenia wstępnej weryfikacji spełniania podstawowych wymogów formalnych (tzw. preselekcji), wskazane w części wniosku poświęconej załącznikom, tj.:
 - ✓ *Wniosek o wpis do ewidencji producentów* – jeżeli podmiotowi ubiegającemu się o przyznanie pomocy, jego małżonkowi, spółce cywilnej, której jest współnikiem, nie został nadany numer identyfikacyjny, tj. nie było możliwe wypełnienie poprawnymi danymi pozycji wniosku Numer identyfikacyjny, oraz

w zależności od rodzaju operacji realizowanej w obszarze nawadniania w gospodarstwie:

- ✓ ostateczną decyzję zatwierdzającą projekt robót geologicznych na wykonanie ujęcia wód podziemnych wraz z kopią tego projektu, wykonanego zgodnie z przepisami *Prawa geologicznego i górniczego* wraz z kopią decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, jeżeli jest wymagana zgodnie z przepisami o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- ✓ ostateczne pozwolenie wodnoprawne wraz z kopią operatu wodnoprawnego, na podstawie którego wydano to pozwolenie,
- ✓ ostateczne pozwolenie wodnoprawne na pobór wód powierzchniowych lub podziemnych w celu nawadniania gruntów lub upraw wraz z kopią operatu wodnoprawnego, na podstawie którego wydano to pozwolenie,
- ✓ zgłoszenie wodnoprawne wraz z zaświadczeniem o niezgłoszeniu sprzeciwu do zgłoszenia wodnoprawnego.

Niedołączenie wskazanych powyżej załączników, tzw. załączników preselekcyjnych, będzie skutkować pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

Ważnym załącznikiem, ze względu na konieczność ustalenia kolejności przysługiwania pomocy, który powinien być złożony wraz z wnioskiem, jest również Plan realizacji operacji, określany dalej PRO (opracowany na formularzu udostępnionym przez Agencję) oraz Informacja o wielkości ekonomicznej gospodarstwa, na elektronicznym nośniku danych – CD lub DVD (opracowaną na formularzu udostępnionym przez Agencję wraz z wydrukiem arkusza podsumowującego tę informację). W oparciu o informacje zawarte w PRO, Agencja nada punkty za poszczególne kryteria wyboru operacji, w tym związane np. z wykazywaniem potencjalnej oszczędności wody.

Ponadto, punkty będą przyznawane w oparciu o:

- ✓ wykaz gmin, na obszarze których (dla upraw ziemniaków, chmielu, warzyw gruntowych, krzewów owocowych, drzew owocowych, truskawek lub roślin strączkowych) - co najmniej w jednym roku, w okresie od 2007 r. do 2018 r., wystąpiła susza; wykaz ten jest podawany do publicznej wiadomości, na stronie internetowej administrowanej przez Agencję, przez Prezesa Agencji, a także
- ✓ dane zawarte w zintegrowanym systemie zarządzania i kontroli (o którym mowa w art. 67 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 549, z późn. zm.) – dotyczące realizowania przez Wnioskodawcę zobowiązań rolno-środowisko-klimatycznych w zakresie poszczególnych pakietów lub wariantów PROW 2014-2020.

Do wniosku załączane są oryginały dokumentów, chyba że w Instrukcji zostało to określone inaczej. Załączone kopie dokumentów powinny być potwierdzone za zgodność z oryginałem przez pracownika Agencji lub podmiot, który wydał dokument, albo poświadczony za zgodność z oryginałem przez notariusza lub przez występującego w sprawie pełnomocnika będącego radcą prawnym lub adwokatem. Niektóre z nich może potwierdzić sam podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy lub jedna z osób wspólnie wnioskujących.

Prawidłowe wypełnienie wniosku o przyznanie pomocy w istotny sposób wpływa na czas i wynik jego weryfikacji, w tym na ustalenie kryteriów dostępu oraz przyznania pomocy (m.in. ze względu na konieczność określenia liczby punktów za poszczególne kryteria wyboru operacji).

Jakie są zasady ustalania kolejności przysługiwania pomocy?

Ustalając kolejność przysługiwania pomocy, Agencja uwzględnia wszystkie wnioski o przyznanie pomocy złożone (nadane) w terminie naboru:

- osobiście albo przez upoważnioną osobę bezpośrednio w oddziale regionalnym Agencji albo za pośrednictwem biura powiatowego Agencji, oraz
- przesyłką rejestrowaną, nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, które wpłynęły do oddziału regionalnego Agencji do 30-go dnia od dnia upływu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy.

Pomoc przysługuje według kolejności ustalonej przez Agencję w województwie mazowieckim i łącznie w pozostałych województwach,

Kolejność przysługiwania pomocy ustalana jest na podstawie danych zawartych we wniosku o przyznanie pomocy oraz w dokumentach (tj. w załącznikach wskazanych w rozporządzeniu wykonawczym, jak również w części Kiedy, gdzie i na jakich zasadach można składać wnioski o przyznanie pomocy? niniejszego Poradnika), złożonych wraz z tym wnioskiem.

Jeżeli wniosek o przyznanie pomocy lub dołączone do niego dokumenty nie zawierają danych niezbędnych do ustalenia liczby punktów za dane kryterium lub do tego wniosku nie dołączono dokumentów potwierdzających te dane lub potwierdzających spełnianie danego kryterium, nie przyznaje się punktów za to kryterium.

Kolejność ta ustalana jest od operacji, która uzyskała największą liczbę punktów, do operacji o najniższej liczbie punktów.

Ustalając kolejność przysługiwania pomocy Agencja nie wzywa Wnioskodawcy do uzupełnień/wyjaśnień.

W przypadku operacji o takiej samej liczbie punktów, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje kwota wnioskowanej pomocy, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma operacja z niższą wnioskowaną kwotą pomocy.

Jeżeli dane zawarte we *wniosku o przyznanie pomocy* i dokumentach dołączonych do tego wniosku są rozbieżne, punkty przyznaje się na podstawie danych zawartych w tych dokumentach.

Jakie są kryteria ustalania kolejności przysługiwania pomocy?

W obszarze *nawadniania w gospodarstwie* punkty przyznaje się na podstawie następujących kryteriów wyboru:

- 1) jeżeli operacja dotyczy inwestycji, o której mowa w **art. 46 ust. 4 akapit pierwszy** rozporządzenia 1305/2013 (tj. dotyczącej ulepszenia istniejącej instalacji nawadniającej lub elementu infrastruktury nawadniającej), a współczynnik potencjalnej oszczędności wody związany z realizacją tej inwestycji wynosi:
 - a) powyżej 50% - przyznaje się:
 - 10 punktów – w przypadku, gdy do tej inwestycji mają zastosowanie warunki określone w art. 46 ust. 4 akapit drugi⁶ rozporządzenia nr 1305/2013,
 - 8 punktów – w przypadku, gdy do tej inwestycji nie mają zastosowania warunki określone w art. 46 ust. 4 akapit drugi⁶ rozporządzenia nr 1305/2013,
 - b) powyżej 25% i nie więcej niż 50% - przyznaje się:
 - 8 punktów – w przypadku, gdy do tej inwestycji mają zastosowanie warunki określone w art. 46 ust. 4 akapit drugi⁶ rozporządzenia nr 1305/2013,
 - 6 punktów – w przypadku, gdy do tej inwestycji nie mają zastosowania warunki określone w art. 46 ust. 4 akapit drugi⁶ rozporządzenia nr 1305/2013,
 - c) powyżej 10% i nie więcej niż 25% - przyznaje się:
 - 6 punktów – w przypadku, gdy do tej inwestycji mają zastosowanie warunki określone w art. 46 ust. 4 akapit drugi⁶ rozporządzenia nr 1305/2013,
 - 4 punkty – w przypadku, gdy do tej inwestycji nie mają zastosowania warunki określone w art. 46 ust. 4 akapit drugi⁶ rozporządzenia nr 1305/2013;
- 2) jeżeli operacja dotyczy inwestycji, o której mowa w **art. 46 ust. 6 akapit pierwszy** rozporządzenia 1305/2013 (tj. inwestycji, która doprowadzi do powiększenia netto nawadnianego obszaru i jest połączona z inwestycją w istniejącą instalację nawadniającą lub element infrastruktury nawadniającej), a współczynnik potencjalnej oszczędności wody związany z realizacją tej inwestycji wynosi powyżej:
 - a) 50% - przyznaje się 8 punktów,
 - b) 25% i nie więcej niż 50% - przyznaje się 6 punktów,
 - c) 10% i nie więcej niż 25% - przyznaje się 4 punkty;

⁶ Jeżeli inwestycja ma wpływ na JCWP lub JCWPd, których stan ze względu na ilość wody został w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu określony jako mniej niż dobry:

- a) inwestycja zapewnia efektywne zmniejszenie zużycia wody na poziomie inwestycji wynoszące co najmniej 50 % potencjalnej oszczędności wody możliwej dzięki tej inwestycji,
- b) w przypadku inwestycji pojedynczego gospodarstwa rolnego inwestycja, która doprowadzi również do zmniejszenia całkowitego zużycia wody w gospodarstwie rolnym sięgającego co najmniej 50 % potencjalnej oszczędności wody możliwej na poziomie inwestycji. Całkowite zużycie wody w gospodarstwie rolnym obejmuje wodę sprzedawaną przez gospodarstwo rolne.

- 3) jeżeli operacja ma być realizowana w gminie, na obszarze której - w okresie od 2007 r. do 2018 r. - w każdym roku wystąpiła susza (dla upraw ziemniaków, chmielu, warzyw gruntowych, krzewów owocowych, drzew owocowych, truskawek lub roślin strączkowych), przyznaje się 15 punktów, a w przypadku gdy susza dla tych upraw wystąpiła nie w każdym roku w tym okresie – punkty przyznaje się proporcjonalnie do liczby lat, w których w tym okresie na obszarze tej gminy wystąpiła taka susza;
- 4) jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy realizuje zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie:
- a) jednego z pakietów lub wariantów, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, 2, pkt 4 lit. a–g oraz pkt 5 *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. poz. 415, z późn. zm.) – przyznaje się 1 punkt,
 - b) co najmniej dwóch z pakietów lub wariantów, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, 2, pkt 4 lit. a–g oraz pkt 5 ww. *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 marca 2015 r.* – przyznaje się 2 punkty.

Kiedy zostanie ogłoszona lista informująca o kolejności przysługiwania pomocy?

Informacja o kolejności przysługiwania pomocy, w województwie mazowieckim i łącznie w pozostałych województwach, zostanie podana przez Prezesa Agencji do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję, niezwłocznie po ustaleniu tej kolejności.

Jak przebiega proces weryfikacji wniosków o przyznanie pomocy?

W pierwszej kolejności wnioski o przyznanie pomocy podlegają - zgodnie z obowiązującymi procedurami – weryfikacji wstępnej, w trakcie której sprawdzane jest:

- niepodleganie wykluczeniu z możliwości otrzymania pomocy,
- terminowość i sposób złożenia wniosku,
- przestrzeganie zasady dotyczącej możliwości złożenia w jednym roku tylko jednego wniosku o przyznanie pomocy dotyczącego danego gospodarstwa,
- wypełnienie pozycji wniosku *Numer identyfikacyjny* oraz załączenie wymienionego w części wniosku dotyczącej załączników *Wniosku o wpis do ewidencji producentów*, o której mowa w przepisach o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, jeżeli podmiotowi ubiegającemu się o przyznanie pomocy; jego małżonkowi (jeżeli wyraził zgodę na nadanie mu tego numeru), spółce cywilnej, której jest współnikiem - nie został nadany numer identyfikacyjny - kopia, a w przypadku składania wniosku o wpis tego podmiotu do tej ewidencji łącznie z wnioskiem o przyznanie pomocy – oryginału tego wniosku, oraz w zależności od rodzaju operacji realizowanej w obszarze **nawadniania w gospodarstwie**, dołączenie odpowiedniego z poniżej wskazanych dokumentów/załączników:
 - ✓ ostatecznej decyzji zatwierdzającej projekt robót geologicznych na wykonanie ujęcia wód podziemnych wraz z kopią tego projektu, wykonanego zgodnie z przepisami *Prawa geologicznego i górniczego* wraz z kopią decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, jeżeli jest wymagana zgodnie z przepisami o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, lub
 - ✓ ostatecznego pozwolenia wodnoprawnego wraz z kopią operatu wodnoprawnego, na podstawie którego wydano to pozwolenie, lub

- ✓ ostatecznego pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód powierzchniowych lub podziemnych w celu nawadniania gruntów lub upraw wraz z kopią operatu wodnoprawnego, na podstawie którego wydano to pozwolenie, *lub*
- ✓ zgłoszenia wodnoprawnego wraz z zaświadczeniem o niezgłoszeniu sprzeciwu do zgłoszenia wodnoprawnego.

Niedołączenie ww. dokumentów, w tym *wniosku o wpis do ewidencji producentów* (jeżeli Wnioskodawca nie posiada numeru identyfikacyjnego), będzie skutkować pozostawieniem wniosku o przyznanie pomocy bez rozpatrzenia.

W sytuacji, gdy w wyniku weryfikacji wstępnej zostanie stwierdzone, że wniosek nie został złożony w terminie i w sposób określony w rozporządzeniu oraz zawiera braki w zakresie numeru identyfikacyjnego, Agencja pozostawia wniosek bez rozpatrzenia, z wyjątkiem sytuacji, gdy ww. numer identyfikacyjny, o którym mowa w *przepisach o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności*, można ustalić w tej ewidencji.

Uwaga: Informacja w zakresie numeru identyfikacyjnego oraz załączenie *Wniosku o wpis do ewidencji producentów* **nie podlegają uzupełnieniu.**

Za nieterminowe złożenie *wniosku* uznaje się również nadanie *wniosku* przesyłką rejestrowaną, nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, który wpłynął do ARiMR po upływie 30 dni od dnia upływu terminu składania *wniosków*.

W przypadku, gdy we *wniosku o przyznanie pomocy* nie wskazano adresu Wnioskodawcy i nie ma możliwości ustalenia tego adresu na podstawie posiadanych danych, *wniosek* pozostawia się bez rozpatrzenia.

Wnioski, które pozytywnie przeszły ocenę powyżej wskazanych aspektów, podlegają dalszej ocenie, która polega na weryfikacji kryteriów wyboru operacji, pozwalającej na ustalenie kolejności przysługiwania pomocy.

Na tym etapie Wnioskodawca nie jest wzywany do składania uzupełnień, czy też dokonywania poprawy danych wpływających na ustalenie kolejności przysługiwania pomocy.

W przypadku, gdy *wniosek*, w wyniku weryfikacji kryteriów wyboru operacji, uzyskał **mniej niż 4 punkty**, Agencja, po opublikowaniu listy rankingowej, odmówi Wnioskodawcy przyznania pomocy. Natomiast wnioski, które uzyskały **minimum 4 punkty**, podlegać będą:

- ocenie kompletności i poprawności wniosku, oraz zgodności z zasadami dotyczącymi przyznawania pomocy w ramach operacji typu *Modernizacja gospodarstw rolnych*, weryfikacji krzyżowej, weryfikacji limitu pomocy i ewentualnej wnioskowanej kwoty zaliczki, oraz
- ocenie technicznej i ekonomicznej oraz ocenie kosztorysowej robót budowlanych,
- ewentualnej wizycie w miejscu realizacji operacji.

Agencja rozpatruje *wniosek o przyznanie pomocy* w **terminie 6 miesięcy od dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy.**

Jeżeli *wniosek* nie spełnia wymagań będących przedmiotem oceny na tym etapie jego weryfikacji, Agencja wzywa Wnioskodawcę, w formie pisemnej, **do usunięcia braków** w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania, chyba że zachodzą niebudzące wątpliwości przesłanki nieprzyznania pomocy.

Jeżeli Wnioskodawca pomimo wezwania nie usunął braków w wyznaczonym terminie, Agencja wzywa go ponownie, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania.

Jeżeli Wnioskodawca pomimo powtórnego wezwania nie usunął wszystkich braków wskazanych przez Agencję, Agencja nie przyznaje pomocy.

Jeżeli podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy usunął w wymaganym terminie wszystkie braki wskazane przez Agencję, jednak występuje konieczność złożenia wyjaśnień, Agencja wzywa Wnioskodawcę w formie pisemnej do ich złożenia.

UWAGA: Wnioskodawcy **nie przysługuje** możliwość przedłużenia terminu na dokonanie określonej czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy.

W przypadku, gdy w ramach dokonywanych uzupełnień/wyjaśnień doszło do zmiany danych wpływających na liczbę przyznanych punktów związanych z danym kryterium wyboru operacji, Agencja dokona ponownego ich przyznania.

Wezwanie przez Agencję Wnioskodawcy do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy wydłuża termin rozpatrzenia *wniosku* o czas wykonania przez ten podmiot tych czynności.

Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku o przyznanie pomocy* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości przyznania pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień lub opinii, o czym Agencja informuje na piśmie Wnioskodawcę.

W razie uchybienia terminu wykonania przez Wnioskodawcę określonych czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy Agencja, na prośbę Wnioskodawcy, przywraca termin wykonania tych czynności, jeżeli Wnioskodawca:

- wniósł prośbę w terminie 14 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia;
- jednocześnie z wniesieniem prośby dopełnił czynności, dla której określony był termin,
- uprawdopodobnił, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

Przywrócenie terminu do złożenia prośby o przywrócenie terminu jest niedopuszczalne.

Złożony *wniosek o przyznanie pomocy* nie może być zmieniany przez podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy w zakresie kwoty wnioskowanej pomocy przez jej zwiększenie lub w zakresie planu finansowego operacji lub zestawienia rzeczowo-finansowego operacji, z wyłączeniem zmian wynikających z wezwań Agencji.

W razie śmierci podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy będącego osobą fizyczną, rozwiązania, połączenia lub podziału podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy będącego osobą prawną lub spółką osobową w rozumieniu Kodeksu spółek handlowych lub wystąpienia innego zdarzenia prawnego, w wyniku których zaistnieje następstwo prawne, albo w razie zbycia całości lub części gospodarstwa tego podmiotu w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, następca prawny tego podmiotu albo nabywca gospodarstwa lub jego części nie może wstąpić do toczącego się postępowania na miejsce tego podmiotu. W takim przypadku Agencja pozostawia *wniosek* bez rozpatrzenia z chwilą uprawdopodobnienia ww. zdarzenia.

Kiedy podpisywana jest *umowa o przyznaniu pomocy*?

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia *wniosku o przyznanie pomocy* Agencja wyznacza niezwłocznie Wnioskodawcy, w formie pisemnej, termin zawarcia *umowy*, nie dłuższy niż 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Wraz z pismem zapraszającym na podpisanie *umowy* Agencja wysyła jej projekt do zapoznania się.

Uwaga: Przed podpisaniem umowy o przyznaniu pomocy Beneficjent powinien zapoznać się z jej treścią, w tym szczególnie z zapisami dotyczącymi zobowiązań, jakie ciążyć będą na nim po zakończeniu inwestycji i jej rozliczeniu. Powinien mieć pewność, iż będzie w stanie wywiązać się z tych zobowiązań.

Umowa jest zawierana na formularzu opracowanym przez Agencję i udostępnionym na stronie internetowej administrowanej przez Agencję. Umowa określa m.in.:

- oznaczenie jej przedmiotu i stron;
- określenie warunków, terminu i miejsca realizacji operacji;
- określenie celu operacji oraz wskaźnika jego osiągnięcia;
- określenie wysokości pomocy;
- określenie warunków i terminów wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy;
- zobowiązanie do poddania się kontroli prowadzonej przez podmioty uprawnione do przeprowadzenia kontroli;
- określenie warunków rozwiązania umowy;
- określenie warunków i sposobu zwrotu środków finansowych z tytułu pomocy, w przypadku gdy pomoc jest nienależna;

a także zobowiązania Beneficjenta m.in. do:

- zapewnienia trwałości operacji zgodnie z art. 71 rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320);
- zrealizowania operacji i złożenia wniosku o płatność końcową w terminie określonym w umowie;
- niefinansowania kosztów kwalifikowalnych operacji z udziałem innych środków publicznych przyznanych w związku z realizacją tej operacji;
- przechowywania dokumentów związanych z przyznaną pomocą;
- informowania Agencji o okolicznościach mogących mieć wpływ na wykonanie umowy;
- prowadzenia ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie, w sposób i zgodnie z wzorem określonym w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników”, przez 5 lat od dnia przyznania pomocy, chyba że Beneficjent jest obowiązany do prowadzenia księgi przychodów i rozchodów lub księgi rachunkowej, lub ewidencji przychodów i rozchodów prowadzonej na podstawie odrębnych przepisów;
- uwzględnienia wszystkich transakcji związanych z operacją w oddzielnym systemie rachunkowości albo w ramach odpowiedniego kodu rachunkowego;
- osiągnięcia, w określonym terminie, celu operacji oraz wskaźnika jego realizacji;
- wykazania faktycznego zmniejszenia zużycia wody na poziomie inwestycji w piątym roku od dnia wypłaty płatności końcowej lub na podstawie średniej liczonej z 5 lat od dnia wypłaty płatności końcowej (w przypadku inwestycji, o której mowa w art. 46 ust. 4 akapit drugi i ust. 6 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1305/2013 – o których mowa w rozdziale *Jakie są kryteria ustalania kolejności przysługiwania pomocy?*);
- zainstalowania i utrzymywania, przez 5 lat od dnia wypłaty płatności końcowej, systemu pomiaru wody umożliwiającego mierzenie zużycia wody w odniesieniu do wspieranej inwestycji;
- spełnienia wymagań określonych odrębnymi przepisami prawa w odniesieniu do realizowanej operacji, co zostanie udokumentowane przy złożeniu wniosku o płatność, a gdy Beneficjent

został wezwany do usunięcia braków w tym *wniosku* - nie później niż do ostatniego uzupełnienia *wniosku o płatność*.

Zabezpieczeniem należytego wykonania przez Beneficjenta zobowiązań określonych w umowie jest weksel niepełny (in blanco) wraz z deklaracją wekslową sporządzoną na formularzu udostępnionym przez Agencję. Weksel wraz z deklaracją wekslową podpisany jest przez Beneficjenta w obecności upoważnionego pracownika Agencji, a następnie składany w oddziale regionalnym Agencji w dniu zawarcia umowy.

W przypadku Beneficjentów, którzy są *osobami wspólnie wnioskującymi*, każdy z nich podpisuje oddzielny weksel wraz z deklaracją wekslową.

Zawarta umowa może zostać zmieniona na wniosek każdej ze stron. Zmiana warunków umowy wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. Zmiany w umowie nie mogą spowodować jednak m.in.:

- zwiększenia określonej w umowie kwoty pomocy,
- zmiany celu operacji oraz wskaźnika jego realizacji,
- zmiany zobowiązania o niefinansowaniu kosztów kwalifikowalnych operacji z udziałem innych środków publicznych przyznanych w związku z realizacją tej operacji,
- zmiany założeń w realizacji operacji, mających wpływ na przyznaną pomoc, w tym w zakresie osiągnięcia co najmniej 10% potencjalnej oszczędności wody (w przypadku realizacji inwestycji o której mowa w art. 46 ust. 4 rozporządzenia 1305/2013 lub w art. 46 ust. 6 akapit pierwszy rozporządzenia 1305/2013).

Jak przebiega realizacja operacji?

Z chwilą podpisania *umowy* Wnioskodawca staje się Beneficjentem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Koszty kwalifikowalne podlegają refundacji w wysokości określonej w *umowie*, jeżeli zostały poniesione:

- a) **od dnia, w którym został złożony wniosek o przyznanie pomocy**, i jeżeli realizacja zestawienia rzeczowo-finansowego operacji w zakresie danego kosztu została rozpoczęta nie wcześniej niż w tym dniu, a w przypadku kosztów ogólnych – od dnia 1 stycznia 2014 r.,
- b) **zgodnie z przepisami ustawy określającymi konkurencyjny tryb wyboru wykonawcy i przepisami wydanymi na podstawie art. 43a ust. 6 ustawy wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – w przypadku gdy te przepisy mają zastosowanie⁷**,
Należy podkreślić, iż ponoszenie wszystkich kosztów kwalifikowalnych operacji musi być dokonane zgodnie z zachowaniem zasad równego traktowania, uczciwej konkurencji i przejrzystości oraz dołożenia wszelkich starań w celu uniknięcia konfliktu interesów, rozumianego jako brak bezstronności i obiektywności w wypełnianiu zadań objętych umową.
- c) w formie rozliczenia bezgotówkowego (za wyjątkiem kosztów ogólnych poniesionych w okresie od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 11 września 2015 r. włącznie),
- d) uwzględnione w oddzielnym systemie rachunkowości, albo gdy do ich identyfikacji wykorzystano odpowiedni kod rachunkowy.

⁷ Konkurencyjny tryb wyboru wykonawców został określony w art. 43a ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2018 r. poz. 627 z późn. zm.) i w rozporządzeniu MRiRW z dnia 14 lutego 2018 r. w sprawie wyboru wykonawców zadań ujętych w zestawieniu rzeczowo-finansowym operacji oraz warunków dokonywania zmniejszeń kwot pomocy oraz pomocy technicznej (Dz.U. poz. 396).

Realizacja operacji lub jej etapu obejmuje również m.in.:

- wykonanie i udokumentowanie wykonania zakresu rzeczowego zgodnie z *Zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji* stanowiącym Załącznik nr 1 do umowy,
- zainstalowanie systemu pomiaru wody umożliwiającego mierzenie zużycia wody na poziomie wspieranej inwestycji, jeśli taki system nie był zainstalowany na instalacji, której dotyczy inwestycja,
- osiągnięcie zakładanego celu operacji oraz wskaźnika jego realizacji nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność*, a gdy Beneficjent został wezwany do usunięcia braków w tym wniosku – nie później niż do ostatniego uzupełnienia *wniosku o płatność* (z zastrzeżeniem maksymalnych terminów przewidzianych na realizację operacji, wskazanych w części *Jaki jest maksymalny okres realizacji operacji?*; w przypadku podpisania umowy, terminy te zostaną dokładnie określone w formularzu tej umowy).

Co należy zrobić po zakończeniu realizacji operacji?

Po zakończeniu realizacji całości operacji, w celu otrzymania przysługującej refundacji kosztów kwalifikowalnych, Beneficjent składa *wniosek o płatność* końcową, wypełniony zgodnie z *Instrukcją do wniosku o płatność*. Do wniosku dołącza się dokumenty niezbędne do wypłaty pomocy środków finansowych z tytułu pomocy, potwierdzające spełnienie warunków wypłaty pomocy, których wykaz zawiera formularz *wniosku o płatność*.

Wniosek o płatność składa się w oddziale regionalnym Agencji właściwym ze względu na miejsce realizacji operacji.

Wniosek o płatność składa się osobiście lub przez upoważnioną osobę, albo przesyłką rejestrowaną, nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe. *Wniosek o płatność* może być złożony również osobiście albo przez upoważnioną osobę za pośrednictwem biura powiatowego Agencji, znajdującego się na obszarze właściwości miejscowej oddziału regionalnego właściwego ze względu na miejsce realizacji operacji.

Wzór *wniosku o płatność* można znaleźć na stronie internetowej administrowanej przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa www.arimr.gov.pl. Można go również pobrać w oddziale regionalnym ARiMR.

Wraz z *wnioskiem o płatność* należy złożyć wszystkie niezbędne opinie, zaświadczenia, uzgodnienia, pozwolenia lub inne decyzje związane z realizacją operacji, o ile wymagają tego obowiązujące przepisy prawa oraz postanowienia umowy.

Do dnia złożenia *wniosku o płatność*, a gdy Beneficjent został wezwany do usunięcia braków w tym wniosku - nie później niż do ostatniego uzupełnienia *wniosku o płatność*, wszystkie maszyny, urządzenia, infrastruktura, wyposażenie zakupione w ramach operacji powinny być zamontowane, uruchomione i sprawne, obiekty budowlane – odebrane i dopuszczone do użytkowania, jeśli wymagają tego przepisy obowiązującego prawa.

Wszystkie dokumenty sporządzone w języku obcym powinny być przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego.

Agencja rozpatruje *wniosek o płatność* w terminie 3 miesięcy i dokonuje wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy niezwłocznie po pozytywnym rozpatrzeniu *wniosku o płatność*.

Wezwanie przez Agencję Beneficjenta do wykonania określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy wydłuża termin rozpatrzenia wniosku, o czas wykonania przez ten podmiot tych czynności.

Jeżeli w trakcie rozpatrywania *wniosku* niezbędne jest uzyskanie dodatkowych wyjaśnień lub opinii innego podmiotu, lub zajdą nowe okoliczności budzące wątpliwości, co do możliwości wypłaty pomocy, termin rozpatrywania *wniosku* wydłuża się również o czas niezbędny do uzyskania wyjaśnień lub opinii, o czym Agencja informuje na piśmie Beneficjenta.

Jeżeli *wniosek* nie został wypełniony we wszystkich wymaganych pozycjach lub nie dołączono do niego wymaganych dokumentów, lub *wniosek* albo dokumenty nie spełniają innych wymagań, Agencja wzywa Beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli Beneficjent, pomimo wezwania, nie usunął braków w wyznaczonym terminie, Agencja wzywa ponownie Beneficjenta, w formie pisemnej, do usunięcia braków w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Jeżeli Beneficjent, pomimo ponownego wezwania, nie usunął braków, Agencja rozpatruje *wniosek* w zakresie, w jakim został wypełniony oraz na podstawie dołączonych i poprawnie sporządzonych dokumentów.

Na uzasadnioną prośbę Beneficjenta Agencja może wyrazić zgodę na przedłużenie terminu wykonania przez niego określonych czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy, przy czym przedłużenie terminów wykonania przez Beneficjenta określonych czynności nie może przekroczyć łącznie 30 dni.

Tryb wypłaty środków finansowych z tytułu pomocy określa umowa, z tym, że są one wypłacane na *wniosek o płatność*, jeżeli Beneficjent:

- 1) zrealizował operację, w tym poniósł i opłacił związane z tym koszty, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu i w *umowie* oraz określonymi w innych przepisach dotyczących inwestycji objętych operacją, nie później niż do dnia złożenia *wniosku o płatność*, a gdy został wezwany do usunięcia braków w tym *wniosku* - nie później niż w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego wezwania;
- 2) zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w *umowie*;
- 3) udokumentował zrealizowanie operacji, w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych z tym związanych.

Jakie są obowiązki Beneficjenta w związku z realizowaną operacją oraz z uzyskanym wsparciem?

Kwestie związane z realizacją operacji, jak również zobowiązania Beneficjenta związane z uzyskanym wsparciem zostały określone w formularzu *umowy o przyznaniu pomocy*, której wzór jest dostępny na stronie internetowej Agencji.

Gdzie szukać dodatkowych informacji?

- w oddziałach regionalnych Agencji,
- w punktach informacyjnych Agencji,
- pod bezpłatnym numerem infolinii – 800 38 00 84,
- na stronie internetowej Agencji (www.arimr.gov.pl) oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/>).